

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ خیرالدين حفظه الله تعالى

موضوع:

۱. اخلاق؛ مکارم اخلاق؛ ذکر، دعا، توکل و توسل
۲. احکام؛ نماز؛ نمازهای واجب یومیه

بسم الله الرحمن الرحيم

پرسش

نویسنده: علی

تاریخ: ۱۳۹۶/۳/۲۶

حضور قلب در نماز از چه چیزی تأثیر می‌گیرد؟ برای حضور قلب بیشتر چه راه کارهایی را توصیه می‌فرمایید؟

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۶/۳/۳۱

حضور قلب در نماز به معنای «یاد کردن خداوند» در آن است که مقصود از نماز محسوب می‌شود؛ چنانکه خداوند فرموده است: «**أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي**»^۱؛ «نماز را برای یاد کردنم بر پا دار» و آن با التفات به اعمال و اذکار نماز و عدم التفات به چیزهای دیگر همراه است که مصداق «خشوع» در نماز محسوب می‌شود؛ چنانکه خداوند در ستایش مؤمنان فرموده است: «**الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ**»^۲؛ «کسانی که در نمازشان خاشع هستند»، بر خلاف منافقان که جز با کسالت به نماز بر نمی‌خیزند و در آن به ریا می‌پردازند و جز اندکی خداوند را یاد نمی‌کنند؛ چنانکه در نکوهش آنان فرموده است: «**وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا**»^۳؛ «و چون به نماز بر می‌خیزند با کسالت بر می‌خیزند، برای مردم ریا می‌نمایند و خداوند را جز اندکی یاد نمی‌کنند».

اما حضور قلب در نماز، از ۸ طریق افزایش می‌یابد:

۱. یاد کردن خداوند پیش از نماز
۲. علم و التفات به معانی آیات و اذکاری که در نماز خوانده می‌شود.

۱. طه/ ۱۴

۲. المؤمنون/ ۲

۳. النساء/ ۱۴۲

۳. بر پا داشتن نماز در اوّل وقت

۴. بر پا داشتن نماز با وضوی تازه

۵. بر پا داشتن نماز در لباس و مکان پاکیزه

۶. بر پا داشتن نماز در حالی که خواب‌آلودگی، خشم، خنده، نگرانی و عجله‌ای وجود ندارد.

۷. بر پا داشتن نماز به جماعت یا در مکانی خلوت و مناسب

۸. سجده کردن بر خاک یا سنگ پاکیزه

این‌ها کارهایی هستند که بر حضور قلب در نماز می‌افزایند، ولی کاری که بیش از همه بر آن می‌افزاید، یاد کردن خداوند در غیر نماز است؛ زیرا قلبی که در غیر نماز از یاد خداوند غافل است، در نماز نیز جز اندکی او را به یاد نمی‌آورد و با این وصف، برای افزایش حضور قلب در نماز، باید بر یاد کردن خداوند در غیر نماز افزود؛ چنانکه خداوند فرموده است: **﴿فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ﴾**^۱؛ «پس چون نماز را به جای آوردید خداوند را ایستاده و نشسته و بر پهلوها تان یاد کنید، پس چون آرامش یافتید نماز را بر پا دارید» و فرموده است: **﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾**^۲؛ «کسانی که ایمان آوردند و دل‌هایشان با یاد کردن خداوند آرامش می‌یابد، باری با یاد کردن خداوند دل‌ها آرامش می‌یابد» و فرموده است: **﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ﴾**^۳؛ «بی‌گمان نماز از فحشا و منکر باز می‌دارد و هرآینه یاد کردن خداوند بزرگ‌تر است»؛ همچنانکه گناهان به تیرگی آینه‌ی روح و تبعاً کاهش حضور قلب در نماز می‌انجامد و با این وصف، اجتناب از آن‌ها برای افزایش حضور قلب در نماز ضروری است. بیهوده نیست که حضور قلب در نماز، خصلت پرهیزکاران و بسیار یاد کنندگان خداوند است، در حالی که برای گناهکاران و کم‌یاد کنندگان خداوند وجود ندارد.

تعلیقات

پرسش‌ها و پاسخ‌های فرعی

تاریخ: ۱۳۹۹/۱۱/۴

نویسنده: علی

پرسش فرعی ۱

آیا خواندن نماز با چشم بسته برای افزایش تمرکز و حضور قلب اشکالی دارد؟

۱. النساء / ۱۰۳

۲. الزّعد / ۲۸

۳. العنکبوت / ۴۵

بستن چشم در نماز، با حضور قلب در آن ملازمه‌ای ندارد و از این رو، در روایات به آن توصیه نشده است. به علاوه، بستن چشم به هنگام گفتگو با دیگری، کار مؤدبانه و پسندیده‌ای نیست و از این رو، بهتر است که نمازگزار از آن اجتناب کند؛ چراکه او در حال گفتگو با خداوند است؛ خصوصاً با توجه به اینکه بستن چشم به مدت طولانی، شباهت یافتن به شخصی نابینا یا خفته است و از حیث نمادین، معنای خوبی ندارد. با این اوصاف، برای نمازگزار بهتر است که ضمن رعایت آداب هشت گانه، در هنگام نماز به زمین بنگرد و از نگرستن به چپ و راست و چیزهای متحرک یا رنگین یا نگارین پرهیزد تا توجه خود را از دست ندهد. به نظر می‌رسد که رعایت مجموع این آداب برای ایجاد و حفظ حضور قلب در نماز کافی است، بدون آنکه نیازی به بستن چشم باشد.

بایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌های حجاز اسلامی
مجلس ائمه مجتهدین و علمای بزرگوار

